

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2019/ 2020

Destinace (země, místo): Rusko, Novorossijsk

Jméno, příjmení: Mgr. Tamara Bartková

Místa působení

Kurzy českého jazyka probíhají na dvou místech. Mé hlavní působiště je v obci **Kirillovka**, na předměstí Novorossijsku. Sídlí zde český krajanský spolek *Mateřídouška*. Jednou týdně dojíždím na vyučování do města **Anapa**, kam dochází studenti z Anapy, blízké Varvarovky a přilehlých dalších obcí.

Žáci

Vyučování neprobíhá ve škole, pouze fakultativně v rámci českého spolku *Mateřídouška*.

V Anapě se kurzů českého jazyka účastní 7 dospělých (30–70 let). V Kirillovce je to 30 studentů ve věku 14–19 let, 33 dospělých a jeden žák ve věku 11 let. Z hlediska pokročilosti je skupina v Anapě smíšená, v Kirillovce jsou dvě skupiny začátečníků, jedna skupina středně pokročilých a skupina pokročilých. Každá skupina má 4 vyučovací hodiny týdně, rozdělené do dvou bloků. Výuka jedenáctiletého žáka probíhá zvlášť, dvě hodiny týdně.

Výuka

Při výuce dětí používám u části z nich *Češtinu pro malé cizince 1 a 2*, u starších dětí, kterých je v tomto roce většina, *Češtinu expres A1, A2 a A3*. Začleňuji do výuky písničky, básničky, soutěže, pohádky, reálie o České republice. Používám také pro různé aktivity české pohádkové loutkové divadélko, které jsem přivezla v loňském roce z Prahy.

Skupinu začátečníků vyučuji podle *Češtiny expres A1/1 a A1/2*, doplněné o materiály z dalších učebnic a zdrojů (*Easy Czech, Communicative Czech, Chcete mluvit česky, 333x česky*, internet, časopisy, hry a další).

U středně pokročilých jsme používali *Češtinu expres A2/1*, také s doplněním dalších materiálů a her (Scrabble, Activity, Přísloví, Česká republika...).

U skupiny pokročilých vycházím z učebnice *Česky krok za krokem 2*. Učebnici používám jako rámec pro tematické okruhy a gramatiku, doplňované a rozšiřované jinými materiály (*Čeština pro cizince B2*, *Interaktivní čeština*, *Let's speak Czech*, internet, texty písní, beletrie, filmy...).

Na všech úrovních se snažím o upevnění a procvičení slovní zásoby i gramatiky přirozenou cestou během konverzace a různých prezentací žáků, pomocí vyhledávání a využití informací na internetu. Seznamuji studenty také s českými reáliemi, historií, literaturou, hudbou a filmovou tvorbou.

Aktivity mimo výuku

Aktivity spolku byly v druhé polovině školního roku poznamenány opatřeními v souvislosti s pandemií, snažili jsme se je ale zachovat aspoň v online sdílené podobě.

Divadelní spolek *Fimfárum* – Zamotaný humorný příběh o tom, jak si náhoda zahrála s lakomou Barkou, jsem vybrala pro letošní představení divadelního souboru Fimfárum. Hru jsme plánovali předvést na květnových *Dnech české kultury v Novorossijsku*.

Se členy klubu jsme četli a překládali Werichovu povídku, plnou pro studenty neobvyklých výrazů a hovorových frází. Promítli jsme si vydařené animované zpracování a připravila jsem také upravený scénář. Rozdělila jsem role, provedli jsme čtenou zkoušku, korekce výslovnosti a účinkující se už začali učit své texty nazpaměť. Promýšleli jsme, jak bude vypadat scéna a stihli koupit kostým kněze i masky prasátek.

Pak ale byla nařízena domácí izolace a soubor nemohl zkoušet. Shodou okolností u předsedkyně spolku, Jekateriny Kralina, trávila „samoizolaci“ i rodina její dcery s manželem a dětmi i syn s přítelkyní. Napadlo mě toho využít a představení aspoň nějakým způsobem zachránit. Navrhla jsem Jekatěrině, jestli by nechtěla hru po částech natočit se členy své rodiny. Po krátkém váhání a poradě s novými potenciálními herci (většina rodiny česky vůbec nemluví) Kát'a souhlasila a vznikl úžasný film – **Lakomá Barka**.

Pěvecký soubor *Kytice* – soubor se účastní různých festivalů a akcí národnostních menšin v Novorossijsku a okolí, zpívá na oslavách českých svátků pořádaných *Mateřídouškou*. *Kytici* hudebně řídí muzikoložka a současná předsedkyně spolku Jekaterina Kralina. Já opravuji texty, společně se studenty je také překládáme a objasňuji některé zapeklitější významy. Nacvičuji se zpěváky správnou výslovností a dodržování delek.

Soubor *Kytice* také pravidelně vystupuje na *Krajanském festivalu* v Praze. Začátkem října se vrátila část pěveckého souboru *Kytice* z Prahy, kde reprezentovala ruské krajany na **13. mezinárodním krajanském festivalu** /28. a 29. 9./

Workshopy – jsou většinou tematicky spojené s tradičními českými svátky nebo ročním obdobím. Kromě podzimní výroby masek a svítilen jsem pořádala několik workshopů se zimní tematikou. Vyráběli jsme adventní věnce, ozdoby na stromeček, masopustní masky. Různé techniky zdobení velikonočních vajec jsme provedli v tomto roce pomocí instruktáže online a studenti pak sdíleli fotografie hotových výsledků.

Pro tento rok jsem vymyslela také **projekt výroby** vlastního spolkového **loutkového divadla** a tradičních českých **marionet**. Objednala jsem z České republiky dřevěná těla a vodítka. Po provedené instruktáži a seznámením s historií českého loutkového divadla si účastníci projektu zvolili každou nějakou z typických pohádkových postav a začal pro nás napínavý proces výroby. Protože nikdo z nás předtím žádnou loutku nevyrobil, museli jsme se vypořádávat s různými úskalími. Nejtěžší bylo vytvoření hliněné hlavy. Každý vybíral materiál sám, někdo modeloval z hlíny schnoucí na vzduchu, jiný vypaloval v peci, někdo použil materiál bílý, jiný hnědý. Následovalo barvení a lakování. V další fázi bylo potřeba promyslet a ušít kostým loutky. Nakonec zůstalo obávané spojení hlavy s tělem pomocí vodítka. Vzniklé loutky se všem velice podařily. Zatím máme postavy Kašpárka, čerta, vodníka, ježibaby, Rusalky, Bílé paní, čaroděje, prince a princezny. Výroba samotného divadla a kulis je v procesu.

Filmový klub – promítání českých filmů, dokumentů a pohádek pro děti. Letos to byly například filmy: *Snowbordáci*, *Anděl Páně 1*, *Anděl Páně 2*, *Ženy v běhu*, *Sedm havranů*, *Bajaja*, *seriál Most*, *Vlastníci*, *Nabarvené ptáče*, *Budiž světlo*.

Kurzy vaření – tématem jednoho z podzimních gastronomických setkání českého klubu se staly pro Čechy velice populární houby.

Na jihu u Černého moře není houbaření tak oblíbené jako v severnějších částech Ruska. Je to dáno zejména tím, že výběr hub, rostoucích ve zdejších lesích, není velký a je také úplně jiný než u nás. K přípravě jídel se zde používají hlavně žampiony a jako příloha nakládáné klouzky nebo ryzce. Lidé tady nejsou zvyklí houby sbírat, není zde tradice předávání houbařských znalostí z generace na generaci a pak často dochází u nezkušených houbařů k otravám. Proto oznámení, jaké suroviny budeme tentokrát potřebovat, vzbudilo u některých kuchtíků zděšení. Nakonec jsem ale většinu z nich přesvědčila a vrhli jsme se do přípravy tradiční české houbové polévky. Sušené houby, sibiřské praváky a křemenáče, jsme sehnali ve speciálním obchodě. Jako druhý chod jsme usmažili klasické, podzimně vydatné karbanátky a zapili vše pivem.

V zimě jsme tak jako obvykle pekli vánoční cukroví a srovnávali různé varianty bramborových salátů.

Jarní kurzy vaření již byly zasaženy karanténou. Protože nám naše kulinární setkání chyběla, rozhodli jsme se i zde pro provedení na dálku. Po společném zadání a diskusi se kirillovští s pomocí všech členů svých rodin pustili do přípravy jihočeské kulajdy a anapští studenti zase vyzkoušeli smažený sýr. Nakonec se naši kuchaři podělili s ostatními členy spolku fotografiemi zachycujícími procesy krájení, míchání, vaření a ochutnávání.

Kulajda i smažák všem velmi zachutnaly a podle jejich slov budou obě jídla zařazena na jídelníček zúčastněných domácností.

Semináře V srdci Evropy – Památky UNESCO v České republice, Historie Česka, Vývoj českého jazyka, Karel Gott, Božena Němcová, Karel Čapek, Nářeční skupiny v Čechách a na Moravě

Svátky a velké akce

S krajany připravujeme a slavíme české státní svátky a také tradiční lidové svátky. Účastníme se kulturních akcí ostatních spolků a oslav pořádaných městem Novorossijsk.

12. září náš spolek „Mateřídouška“ reprezentoval Čechy na **festivalu národnostních kultur Novorossijáné**. Akce byla spojena s několikadenními oslavami dnů města Novorossijsku.

Národnosti a etnické skupiny, žijící ve městě Novorossijsk, připravily taneční a pěvecká vystoupení, typická jídla i objekty kulturního dědictví, které opatrují daleko od svých historických vlastí. Protože region je národnostně velice různorodý, účastnil se velký počet spolků – německý, polský, ukrajinský, arménský, řecký, gruzínský, tádžický, ázerbajdžánský, krymsko-tatarský, kozácký a další.

Český klub ozdobil svou expozici vlastnoručně vyrobenými figurkami v krojích českých a moravských regionů. Pro návštěvníky festivalu jsme upekli tradiční české povídkové buchty a jablečný štrůdl. Pěvecký soubor *Kytice* vystoupil na festivalové scéně v přístavu s výběrem českých písní.

15. září se uskutečnil v kulturním domě v Kyrillovce slavnostní **příjem nových členů** spolku „Mateřídouška“ a prezentace Vladimíra Matěšova, vyslaného na měsíční kurz českého jazyka v Poděbradech. Vladimír promítl účastníkům své neuvěřitelně dlouhé (90 minut) video, ve kterém shrnul dojmy a zážitky. Filmové promítání doprovodil nadšeným komentářem. Na závěr zazpíval soubor *Kytice*.

4. listopadu český klub oslavil společně s celým Novorossijskem **Den Jednoty**. Ráno v centrální aleji města, vedle památníku Puškina, vyrostly stánky a proměnily místo na pestrou zmeň ostrůvků různých národů: Arménů, Tádžiků, Řeků, Gruzínců, Ázerbájdžánců, Čechů, Poláků, Němců a Rusů. Všichni si oblékli své národní kostýmy a společně se sešli v tento teplý podzimní den k oslavě přátelství mezi různými etniky tohoto mnohonárodnostního města. Každý stánek byl ozdoben vlajkami, fotografiemi, předměty typickými pro danou oblast, lákal příchozí vůněmi národních jídel a zvuky etnických melodií. Češi připravili tradiční pečivo a vystavili ukázky rukodělné práce (výšivky, háčkování), krojů a dalších předmětů ukazujících na historickou vlast. V Novorossijsku oslava proběhla v rámci krajeového festivalu **Věvec družby národů Kubáni**.

O něco později /5. -16. listopadu/ jsme letos zahájili **festival českého filmu**, tentokrát se zimní tematikou. Diváci mohli zhlédnout v sále kulturního domu v Kyrillovce dvě pohádky režiséra Jiřího Stracha: *Anděl páně 1* a *Anděl Páně 2*. Ve druhé pohádce – *Anděl páně 2* – se většina diváků poprvé setkala s typicky českým fenoménem – Mikulášem, čertem a andělem, kteří večer 5. prosince přináší malé dárečky dětem a některé taky pořádně vystraší. Třetím snímkem byla divácky úspěšná komedie pro mládež – *Snowbordáci*. Všechny filmy byly opatřeny ruskými titulky.

Mikuláš

7. prosince se v prostorách městského centra národnostních kultur Novorossijska uskutečnilo setkání s Mikulášem, čerty a andělem. Mikulášská besídka byla letos organizována společně s polským a německým sdružením. Já jsem se tentokrát s radostí ujala role čertice. Čerti svým cvičeným čichem nacházeli neomylně děti, neposedné při vyučování, odmítající občas rodičům a odmítající uklízet své pokojíčky. Vybírali je z obecnstva, aby jim podstrčili bramboru, cibuli či kousek uhlí. Jak je zvykem, anděl jim přicházel na pomoc a radil slíbit čertům, že se polepší a žádné nezbednosti už nebudou opakovat. Na konci setkání, plného soutěží, her a písniček, odcházelo každé dítě domů s balíčkem sladkostí, které obdrželo za básničku či písničku přímo z rukou dobrotivého Mikuláše.

Vánoční hra o Ježíškovi /22. 12./

Celý prosinec se členové českého klubu Mateřídouška připravovali na oslavu Vánoc a mnoho času věnovali nacvičování hry o narození Ježíška. Seznámit se s legendárními postavami Ježíška, panny Marie, Josefa a tří králů, přinášejících vzácné dary, mohli všichni, kteří přišli 22. prosince na vánoční besídku do kulturního domu v Kirillovce. Na programu byla také loterie s dárky, ochutnávka českých vánočních jídel a zpívání vánočních koled.

V Rusku se oslava Vánoc pokládá za ryze náboženský svátek, který slaví podle staršího, Juliánského kalendáře, což je podle našeho Gregoriánského kalendáře 6.–7. ledna. Dárky pod stromeček si většinou Rusové dávají na Nový rok, 1. ledna a přináší je Děda Mráz společně se Sněhurkou nebo Sněženkou. Naše tradice, že dárečky naděluje malý Ježíšek, kterého nikdo ale nevidí, jim připadá zvláštní. Slovo Ježíšek si studenti často pletou se slovem „ježeček“ a někteří si pak myslí, že u nás dárky podle tradice nosí malý ježek.

Masopust – 17. 2. 2020 – zorganizovali jsme veselý masopustní průvod vesnicí Kirillovka v maskách, a protože k masopustu patří i tanec, rozhodla jsem se uspořádat v kulturním domě v Kirillovce program s **výukou polky**, kterou v Rusku obvykle netančí. Správné loučení s masem se nemohlo obejít také bez hostiny a zpěvu českých písniček.

Od měsíce března byl bohužel program plánovaných akcí narušen.

Velikonoce jsme již slavili každý v izolaci ve svých domovech a pouze se pak dělili s ostatními fotografiemi kraslic a velikonočních beránků.

Také každoroční největší akce *Dny české kultury* – se v letošním roce nemohla uskutečnit.

Společně s celým světem musel i spolek *Mateřidouška* pod tlakem okolností změnit způsob výuky a přešel v březnu na **distanční výuku online**. Studenti nemuseli dojíždět do klubové učebny v Kirillovce, ale mohli sedět doma ve svých oblíbených křeslech a s šálkem horkého čaje vstřebávat nové znalosti pohodlně z domova. Předtím, než odpovíděli na otázky učitele, mohli nepozorovaně použít slovník nebo internetový překladáč či nahlédnout do gramatických tabulek.

Kromě výuky jsme se snažili převést do online formy i některé naše další činnosti, jako kurzy vaření, sledování filmů, natáčení krátkých scének, a dokonce divadelní představení bylo přeměněno na film. Všem nám ale chyběl osobní kontakt a byli jsme moc rádi, když jsme se v červnu zase mohli začít pravidelně scházet v klubové učebně.

Společný výlet členů *Mateřidoušky* – 28.6.

Stalo se již tradicí školní rok uzavírat společným výletem studentů a členů spolku *Mateřidouška*.

Tentokrát jsme se vydali do lesa na svah nad Kirillovkou vyčistit pramen studánky a na břehu potoka jsme opékali špekáčky a zpívali české písničky.

Spolupráce

Spolupracuji se zastupitelským úřadem v Moskvě, Českým centrem v Moskvě, Ústavem filologie a historie RGGU v Moskvě, knihovnou v Novorossijsku, centrem nacionálních kultur v Novorossijsku, kulturním domem v Kirillovce, místním tiskem a příležitostně s dalšími subjekty, například s regionální televizí.

Udržujeme a rozvíjíme spolupráci se školkou železničářů v Mefoděvce a se základní školou v Cemdolině.

Podmínky pro výuku

Největší část výuky češtiny probíhá v klubovně spolku *Mateřidouška* v Kirillovce, kde se nachází také dobře zásobená spolková česká knihovna. Jsou zde k dispozici dvě malé tabule, CD přehrávač, dataprojektor, počítač a reprobedny. V přílehlé místnosti je chemický záchod a voda v barelu.

V Anapě probíhá vyučování jednou týdně v knihovně Literární kavárny.

Učitel má k dispozici také další notebook, fotoaparát, kameru a dvě tiskárny. Do jedné z nich, barevné HP 6310, lze koupit cartridge pouze v České republice. Na konci letošního roku jsme zakoupili také televizor.

Podmínky pro učitele

Učitel si s pomocí předsedkyně spolku hledá ubytování sám, já jsem si vybrala jednopokojový byt v centru Novorossijsku. Výhodou je infrastruktura města, nevýhodou delší čas strávený cestou. Do Kirillovky to trvá přibližně jednu hodinu maršrutkou, časté jsou dopravní zácpy. Cesta autobusem do Anapy i s cestou na nádraží zabere asi 2 hodiny.

Ve velké části města je tekoucí voda pouze ráno a večer, v mém domě je slabší přívod i během dne. V létě tady bývají velká horka, kolem 40 stupňů, proto je dobré mít v bytě klimatizaci nebo aspoň ventilátor. Obchody a služby jsou v Novorossijsku podobné jako ve městech u nás.

Informace o Novorossijsku a historii krajanů v této oblasti je možné najít v rubrice *Charakteristika destinací*.

Různé

Počty studentů v průběhu doby kolísají. Počet žáků není totožný s počtem členů klubu nebo s počtem lidí, kteří se účastní různých akcí spolku. Žáci nejsou bilingvní, češtinu se učí jako cizí jazyk.

Studenti jsou buď z rodin s českými předky a chtějí udržovat kontakt s českým prostředím a českými tradicemi, nebo plánují studia či pobyt v Česku.

Přesto, že spolek nemá masivní základnu, vyvíjí stále obdivuhodnou řadu činností. Krajanský spolek Mateřídouška reprezentuje již řadu let českou menšinu v Novorossijsku a okolí, účastní se akcí pořádaných centrem národních kultur a městskou správou.

